

Hotovostný peňažný obeh v SR

Ing. Anna Lukáčová, Ing. Milada Vlnková, Ing. Dušan Rojek
Národná banka Slovenska

Cieľom článku je oboznámiť čitateľov so základnými charakteristikami hotovostného peňažného obehu v Slovenskej republike a poukázať na fakt, že štyri roky po zavedení eura v SR sa hodnota obehu eurobankoviek výrazne priblížila k hodnote nášho podielu na obežive eurozóny. Zaujímavá je tiež skutočnosť, že aj napriek výraznému rastu bezhotovostných platieb hodnota obehu stále rastie. Článok podáva aj krátku informáciu o falzifikátoch.

VÝVOJ KUMULOVANEJ ČISTEJ EMISIE

V roku 2012, vo štvrtom roku po zavedení eura na Slovensku, sa začínajú v hotovostnom peňažnom obehu prejavovať prvky stabilizácie, o čom svedčí aj spomalenie medziročného rastu čistej emisie o 12,7 % (30,8 % v r. 2010 a 21,6 % v r. 2011). Celková hodnota kumulovanej čistej emisie¹ (ďalej len emisía) k 31. decembru 2012 dosiahla takmer 8,3 mld. € (tab. 1), hodnota emisie eurobankoviek dosiahla hodnotu 8,16 mld. €.

Hodnota položky „obeživo“, zodpovedajúca podielu NBS na eurobankovkách vydaných Euro systémom, k 31. decembru 2012 predstavovala 8,3 mld. €. Zaujímavá je skutočnosť, že kým v roku 2011 bol ešte rozdiel medzi emisiou eurobankoviek v SR a položkou „obeživo“ viac ako 1 mld. €, v roku 2012 bol rozdiel medzi týmito položkami už len 140 mil. €. Emisia eurobankoviek sa v roku 2012 výrazne priblížila k „rozpočítanému obeživu“, t. j. podielu NBS na hodnote obeživa eurozóny.

Vývoj dennej emisie v roku 2012 bol v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi takmer rovnaký (s výnimkou obdobia duálneho obehu), s ročným posunom hodnoty o 1 až 1,5 mld. € (graf 1). Maximálna hodnota emisie v roku 2012 bola už tradične zaznamenaná v predvianočnom období 21. decembra (8,5 mld. €) a v porovnaní s maximálnou hodnotou v období platnosti korunovej meny (162 mld. Sk dňa 21. decembra 2007) bola po prepočítaní výmenným kurzom vyššia o takmer 60 %. Vyššia hodnota emisie je aj dôsledkom skutočnosti, že kým pred zavedením eura bolo euro cudzou menou a objavovalo sa vo výmenách peňazí, od roku 2009 je už našou menou, a tak sa hodnota emisie o túto hodnotu zvyšuje.

Kým pri hodnote emisie takmer celú emisiu predstavovali eurobankovky (98,4%), pri množstve emitovaných eurových peňazí bol pomer opačný, eurobankovky predstavovali len 21% z celkového počtu a zvyšok (79%) tvorili euromince (vrátane zberateľských euromincí).

Štruktúru emisie k 31. 12. 2012 tvorilo takmer 125 mil. kusov eurobankoviek, viac ako 470 mil. kusov obehových euromincí a približne 248 tis. kusov zberateľských euromincí (tab. 1). Najviac emitovanou eurobankovkou bola 50-eurová bankovka, ktorej podiel predstavoval takmer 30% z emitovaných eurobankoviek. Viac ako 87% emisie eurobankoviek z hľadiska množstva tvoria bankovky, ktorými sa plnia bankomaty (v no-

minálnych hodnotách 10 €, 20 €, 50 € a 100 €). Najviac emitovanými euromincami, tak v celej eurozóne³, ako aj u nás boli euromince najnižších nominálnych hodnôt (0,01 €, 0,02 €). Ich spoločný podiel na celkovom množstve emitovaných euromincí tvoril viac ako polovicu (54%), kým z hľadiska hodnoty nebol až taký významný (3%).

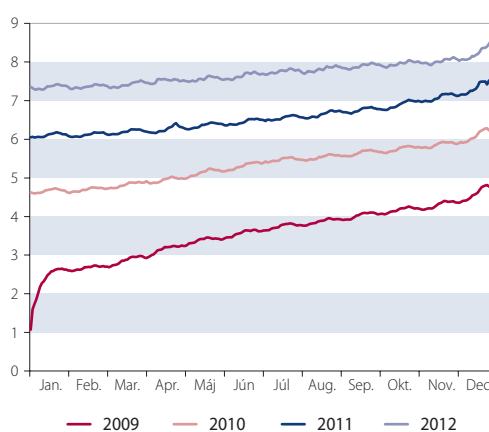
Na základe doterajšieho vývoja emisie možno konštatovať, že zatiaľ ani v jednej nominálnej hodnote eurobankoviek, resp. euromincí, neznamenala NBS dlhodobjší trend tzv. príjmovej krajiny⁴, i keď 200-eurová bankovka má od druhého polroka 2010 stále negatívnu čistú mesačnú emisiu.⁵

Priemerná hodnota peňažného znaku⁶, vypočítaná z emitovaných eurových peňazí vrátane zberateľských euromincí, predstavovala 14 €. Priemerná hodnota peňažného znaku eurobankoviek bola 67 € a euromincí 0,27 €.

V roku 2012 pripadlo v priemere na obyvateľa SR⁷ 21 eurobankoviek v hodnote približne 1 405 € a 81 euromincí v hodnote 21 €. Priemerná hodnota kumulovanej čistej emisie eurovej hotovosti na obyvateľa bola 1 427 €.

Najpočetnejšou eurobankovkou bola bankovka 50 € v počte takmer 6 kusov na obyvateľa. Z euromincí boli v obehu najviac zastúpené euromince dvoch najnižších nominálnych hodnôt (2 centy a 1 cent), v priemere 21 ks a 22 ks na jedného obyvateľa.

Graf 1 Vývoj dennej emisie eurovej hotovosti (v mld. EUR)

Zdroj: NBS.

- Po vstupe do eurozóny sa v obehu v SR vyskytujú aj eurobankovky a euromince emitované bankami iných krajín eurozóny, preto NBS nemá evidenciu o reálnej hodnote a množstve peňazí v obehu. NBS eviduje len eurobankovky a mince, ktoré sama vydala a prijala z obehu. Rozdiel medzi hodnotou (množstvom) vydaných eurobankoviek a euromincí do obehu a prijatých z obehu od 1. 1. 2009 k 31. 12. 2012 predstavuje kumulovanú čistú emisiu k 31. 12. 2012.
- Hodnota obeživa v celej eurozóne k 31. 12. 2012 bola 912,6 mld. €, náš podiel na tejto hodnote bol 0,9115 %, t. j. 8,3 mld. €.
- Eurozóna sa ich dosiaľ emitovalo až 46 mld. ks a ich podiel na celkovom množstve emitovaných euromincí je vyšší ako 45 %.
- Znamená to, že NBS zatiaľ vydala do obehu viac eurobankoviek, resp. euromincí každej nominálnej hodnoty, ako ich prijala z obehu.
- Čistá mesačná emisía = množstvo vydaných eurobankoviek do obehu v danom mesiaci – množstvo prijatých eurobankoviek z obehu v danom mesiaci.
- Priemerná hodnota peňažného znaku = hodnota kumulovanej čistej emisie / kumulovaná čistá emisía v kusoch. Všetky priemerné hodnoty sú počítané z priemernej emisie za rok 2012.
- Počet obyvateľov SR k 30. 9. 2012 bol 5 048 148 (zdroj: ŠÚ SR).

Tab. 1 Štruktúra emisie eurobankoviek a euromincí

Nominálna hodnota	Kumulovaná čistá emisia				Podiel v %	
	Stav k 31. 12. 2012		Rozdiel oproti 31. 12. 2011		Stav k 31. 12. 2012	
	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
500 €	6 155 937	3 077 968 500,00	672 325	336 162 500,00	1,03	37,14
200 €	664 154	132 830 800,00	-165 156	-33 031 200,00	0,11	1,60
100 €	22 770 540	2 277 054 000,00	2 413 699	241 369 900,00	3,83	27,47
50 €	37 139 035	1 856 951 750,00	5 124 456	256 222 800,00	6,24	22,40
20 €	28 159 185	563 183 700,00	3 748 203	74 964 060,00	4,73	6,80
10 €	20 984 607	209 846 070,00	4 262 076	42 620 760,00	3,53	2,53
5 €	8 999 373	44 996 865,00	759 556	3 797 780,00	1,51	0,54
Bankovky spolu	124 872 831	8 162 831 685,00	16 815 159	922 106 600,00	20,98	98,48
2 €	34 517 147	69 034 294,00	3 690 440	7 380 880,00	5,80	0,83
1 €	21 633 769	21 633 769,00	160 716	160 716,00	3,63	0,26
50 centov	25 606 507	12 803 253,50	828 027	414 013,50	4,30	0,15
20 centov	33 836 849	6 767 369,80	712 883	142 576,60	5,68	0,08
10 centov	44 673 068	4 467 306,80	3 629 619	362 961,90	7,51	0,06
5 centov	55 923 628	2 796 181,40	5 658 896	282 944,80	9,40	0,03
2 centy	119 410 845	2 388 216,90	12 159 856	243 197,12	20,06	0,03
1 cent	134 473 288	1 344 732,88	23 369 179	233 691,79	22,60	0,02
Mince spolu	470 075 101	121 235 124,28	50 209 616	9 220 981,71	78,98	1,46
Zberateľské mince	248 452	4 752 290,00	61 416	1 161 830,00	0,04	0,06
Peniaze spolu	595 196 384	8 288 819 099,28	67 086 191	932 489 411,71	100,00	100,00

Zdroj: NBS.

SLOVENSKÉ KORUNY

Najvyššia dynamika sťahovania slovenských korún z obehu bola zaznamenaná v roku 2008. Z obehu stiahnutých viac ako 77,5 mld. Sk, čo predstavovalo takmer 50% z hodnoty obehu k 31. 12. 2007 (155,15 mld. Sk). V roku 2009 sa stiahlo ďalších 72,9 mld. Sk. V obehu tak ku koncu roka 2009 zostali už iba necelé 3% emitovaných slovenských korún. Dynamika ich sťahovania z obehu sa tak v ďalších rokoch výrazne spomalila. Za celý rok 2010 sa z obehu vrátilo už len približne 527 mil. Sk (najviac v januári, takmer 251 mil. Sk), v roku 2011

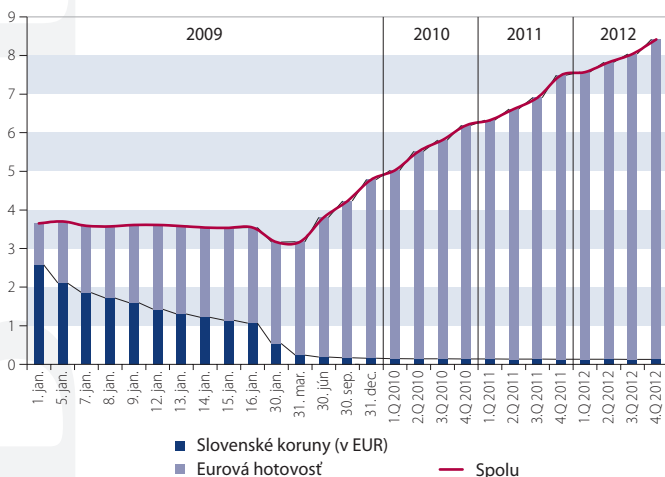
sa vrátilo ďalších 200 mil. Sk a v roku 2012 už len 141 mil. Sk.

K 31. decembru 2012 zostalo v obehu 19,4 mil. kusov korunových bankoviek (z toho najviac 20-korunových bankoviek – 10,2 mil. kusov) a približne 392,3 mil. kusov mincí (z toho najviac 50-halierových mincí – takmer 170 mil. kusov a 1 Sk mincí – viac ako 102,5 mil. kusov).

Hodnota zatiaľ nevrátených slovenských korún predstavuje približne 4 mld. Sk, zhruba 2,4 % z celkovej hodnoty emitovaných peňazí. Takmer 700 mil. Sk však predstavuje hodnota slovenských pamätných mincí, pri ktorých sa predpokladá nízka návratnosť.

Vývoj nahrádzania slovenských korún eurom od jeho zavedenia zobrazuje graf 2.

Graf 2 Vývoj eurovej hotovosti a sťahovania slovenských korún z obehu (v mld EUR)

Zdroj: NBS.

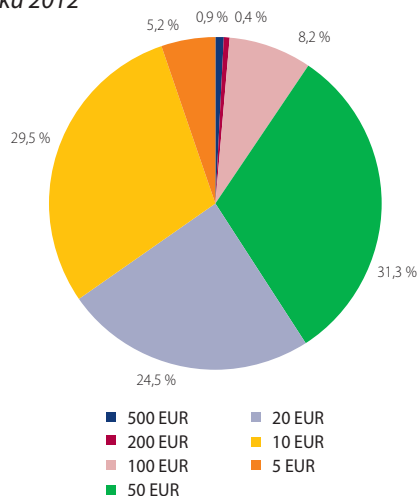
SPRACOVANIE EURO BANKOVIEK A EUROMINCÍ

Hotovostný peňažný obeh v SR bol v roku 2012, tak ako po iné roky plynulý, bez výkyvov. NBS plnila požiadavky bánk v požadovaných množstvách, štruktúre peňazí a v dohodnutých termínoch aj napriek skutočnosti, že v rámci racionalizácie riadenia peňažného obehu k 31. 12. 2011 bola ukončená činnosť štyroch najmenej vyťažených expozítúr Národnej banky Slovenska, čím sa znížil počet úschovných miest na šesť. Spracovateľská kapacita na spracovanie eurobankoviek a euromincí sa však neznižila.

V roku 2012 NBS vydala do obehu viac ako 348 mil. kusov eurobankoviek a z obehu prostredníctvom 16 bánk a čiastočne aj verejnosti prijala viac ako 331 mil. kusov eurobankoviek. Počas roka

Graf 3 Štruktúra spracovaných eurobankoviek v roku 2012

Zdroj: NBS.

spracovala viac ako 335 mil. kusov eurobankoviek v zmysle jednotných postupov stanovených ECB pre všetky národné banky eurozóny. Prijaté množstvo eurobankoviek bolo približne trikrát väčšie v porovnaní s priemerným množstvom emitovaných bankoviek. V praxi to znamená, že v priemere každé štyri mesiace sa skontrolujú všetky eurobankovky emitované NBS, čím sa zabezpečuje integrita a ochrana eurobankoviek v obehu, a tým aj dôvera verejnosti v eurobankovky. Spokojnosť s kvalitou eurobankoviek obiehajúcich na našom území potvrdil aj prieskum verejnej mienky, ktorý sa každoročne vykonáva v krajinách eurozóny. Najčastejšie spracovávanou bola 50-eurová eurobankovka (graf 3), ktorá je aj najčastejšie používanou eurobankovkou v obehu.

Pri spracovaní eurobankoviek sa vytriedilo ako neupotrebitelných takmer 48 mil. kusov. Priemerná miera ich vytriedenia bola 14 %. V porovnaní so štátmi eurozóny patríme ku krajinám s priemernou mierou vytriedenia eurobankoviek.

V roku 2012 bolo vydaných do obehu viac ako 316 mil. kusov euromincí a z obehu bolo prijatých viac ako 266 mil. kusov euromincí. Prijaté mince boli spracované na automatických mincových linkách, pričom sa skontrolovala ich pravosť a upotrebitelnosť. Vzhľadom na vyššiu životnosť euromincí sa pri spracovaní mincí vytriedilo ako neupotrebitelných len 175 tisíc euromincí. Z hľadiska štruktúry neboli medzi euromincami jednotlivých nominálnych hodnôt výrazné rozdiely. Pri spracúvaní euromincí NBS dvakrát ročne analyzuje na základe národných strán migráciu mincí. Možno konštatovať, že v obehu SR sa po eurominciaciach so slovenskou národnou stranou (60 %) v súčasnosti najviac vyskytujú euromince s nemeckou (11 %) a talianskou (10 %) národnou stranou.

Okrem NBS spracúvajú a opätovne vydávajú do obehu eurobankovky a euromince aj banky, resp. ďalší spracovatelia eurových peňazí, ktorým NBS udelila súhlas na túto činnosť a ktorých pravidelne kontroluje.

Tab. 2 Vývoj počtu zadržaných falzifikátov (v ks)

Rok	EUR	SKK	Ostatné	Spolu
2008	275	502	187	964
2009	2 903	297	267	3 467
2010	2 837	14	83	2 934
2011	7 888	15	64	7 967
2012	4 451	22	65	4 538

Zdroj: NBS.

FALZIFIKÁTY BANKOVIEK A MINCÍ ZADRŽANÉ NA ÚZEMÍ SR

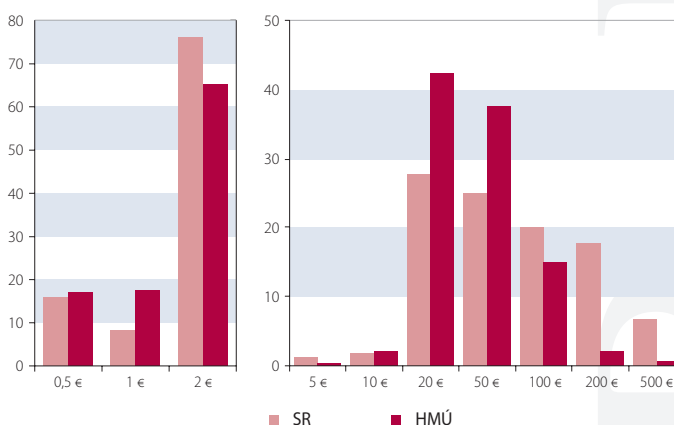
V roku 2012 bolo na území Slovenskej republiky zadržaných 4 538 falzifikátov bankoviek a mincí (tab. 2). V porovnaní s rokom 2011 ide o pokles o 43 %. Z celkového počtu zadržaných falzifikátov bolo 1 531 bankoviek a 3 007 mincí. Najvyšší podiel zo všetkých falzifikátov zadržaných v roku 2012 mali falzifikáty eurobankoviek a euromincí (99 %). Takmer polovica zo všetkých falzifikátov bola zadržaná v Bratislavskom kraji. Najmenej falzifikátov s podielom 1,4 % zadržali v Trenčianskom kraji.

Zhruba polovicu zo všetkých falzifikátov (48,4 %) v roku 2012 zadržali obchodné banky pôsobiace na slovenskom trhu, štvrtinu NBS, 15 % bezpečnostné služby, 10 % polícia a zvyšok iné subjekty.

V roku 2012 mierne stúpla kvalita vyhotovenia zadržaných falzifikátov, najmä falzifikátov eurobankoviek a euromincí. Počet zadržaných falzifikátov ani technická úroveň ich vyhotovenia však nepredstavovali vážnejšie riziko pre bezpečnosť a plynulosť hotovostného peňažného obehu v Slovenskej republike.

Falzifikáty eurových platidiel zadržaných v roku 2012 v Slovenskej republike predstavovali len 0,6 % z celkového počtu falzifikátov zadržaných v roku 2012 v eurozóne. Ich podiel na celkovom počte eurobankoviek a euromincí v peňažnom obehu SR je veľmi nízky a možno konštatovať, že pravdepodobnosť, že fyzické alebo právnické osoby prídu do styku s falošnou eurobankovkou alebo euromincou je veľmi malá.

Graf 4 Podiel jednotlivých nominálov zadržaných falzifikátov eurových bankoviek a mincí v Slovenskej republike a v eurozóne (v %)

Zdroj: NBS.